

Riktlinje för handläggning av ekonomiskt bistånd

Styrande dokument inom Socialförvaltningen		Övergripande processområde Riktlinje	Verksamhetens process Biståndshandläggning enligt Socialtjänstlagen	
Dokumentägare, sektor/enhet Individ- och familjeomsorgen		Upprättad av Carina Holmqvist, Verksamhetschef IFO	Godkänd av Socialnämnden 2022-XX-XX, § XX, dnr. SN 2022/XX	
Upprättad 2022-01-11	Publicerad 2022-01-19	Giltighetstid Tillsvidare 2022-12-31	Revisionshistoria	Version nr 2.0

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och tillämpning	4
2. Allmänna utgångspunkter	4
2.1 Socialtjänstlag 2001:453 (SoL).....	4
2.1.1 Biståndsbegreppet och rätten till bistånd	5
2.1.2 Skälig levnadsnivå.....	6
2.1.3 Barnperspektivet.....	6
2.1.4 Jämställdhet	7
2.1.5 Lika rättigheter och skyldigheter	8
2.1.6 Brottsoffer och våld i nära relation	8
2.2 Förvaltningslagen 2017:900 (FL).....	8
2.3 Ledningssystem för kvalité.....	9
2.3.1 Egenkontroller, riskanalyser och avvikelser	9
2.4 Kommunens ansvar för medborgare.....	9
2.4.1 Vistelsekommun.....	9
2.4.2 Nödprovning och akut bistånd	10
3. Handläggning av ekonomiskt bistånd	11
3.1 Ansökan	11
3.2 Utredning och bedömning.....	11
3.2.1 Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd	12
3.2.2 Förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd	12
3.2.3 Behovet tillgodoses på annat sätt.....	12
3.2.4 Förebygga felaktiga utbetalningar	14
3.3 Beslut.....	15
3.3.1 Beslutsmotivering.....	15
3.3.2 KommunikERING.....	15
3.3.3 Överklagan	15
3.4 Samtycke.....	16
3.5 Handlingsplan	16
4. Ekonomiskt bistånd.....	16
4.1 Riksnorm	16
4.1.1 Poster som ingår i normen.....	17
4.1.2 Förhöjning av normen	17
4.1.3 Reducering av normen	18
4.1.4 Skäliga kostnader utöver riksnorm	18
4.2 Bistånd till livsföring i övrigt	23
4.2.1 Advokatkostnader	23
4.2.2 Begravningskostnad	23

4.2.3 Diskmaskin	24
4.2.4 Flyttkostnader	24
4.2.5 Färdtjänstavgift.....	25
4.2.6 Förebyggande/rehabiliterande insatser	25
4.2.7 Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg - avgifter	25
4.2.8 Glasögon eller kontaktlinser	25
4.2.9 Hemtjänstavgift	25
4.2.10 Hemutrustning	26
4.2.11 Hjälpmedel	27
4.2.12 Legitimationshandling	27
4.2.13 Läkarvård	27
4.2.14 Magasineringskostnad	27
4.2.15 Medborgarskap och andra avgifter till migrationsverket	28
4.2.16 Medicin.....	28
4.2.17 Psykologisk behandling	28
4.2.18 Resor	28
4.2.19 Reparationskostnader av bostad	29
4.2.20 Separation/skilsmässa	30
4.2.21 Skulder	30
4.2.22 Spädbarnsutrustning	31
4.2.23 Städning/Sanering.....	31
4.2.24 Särskilda kläder eller skor	31
4.2.25 Tandvård	31
4.2.26 Telefonabonnemang.....	32
4.2.27 Tvättmaskin.....	33
4.3 Olika gruppers rätt till ekonomiskt bistånd	33
4.3.1 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning	33
4.3.2 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa.....	33
4.3.3 Arbetslösa med sociala och medicinska problem	33
4.3.4 Sjukskrivna	33
4.3.5 Personer med missbruksproblem.....	34
4.3.6 Personer med psykisk ohälsa	34
4.3.7 Studerande.....	34
4.3.8 Personer 65 år och äldre	35
4.3.9 Företagare eller personer med fria yrken	35
4.3.10 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	36
4.3.11 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten.....	37
4.3.12 Utländska medborgare	38
4.3.13 Värnpliktiga	41

1. Inledning

Handläggning av med ekonomiskt bistånd utförs av socialsekreterare vid kommunens individ- och familjeomsorg. Det erfordras speciell kompetens för att kunna bedöma människors behov av insatser, för att fördela resurserna och bevilja rätt bistånd till rätt person. Det är även viktigt att socialsekreteraren kan och håller sig informerad om Socialtjänstlagen, Förvaltningslagen och andra lagar samt följer utvecklingen över rättstillämpning. Arbetet innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar.

1.1 Syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i kommunen när det gäller såväl bidragsnivå, förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd samt insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida för att sökande ska finna vägar till egen försörjning. Riktlinjerna ska underlätta handläggningen genom att ange ramar och vara vägledande.

Riktlinjerna anger vad som i normalfallet är skälig levnadsnivå men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt Socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar. Rättsliga utslag i domstol finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna men måste fortlöpande beaktas. Riktlinjen revideras årligen eller vid behov.

Riktlinjerna baseras på:

- Socialtjänstlag (2001:453)
- Förvaltningslag (2017:900)
- Lag om arbetslöshetsförsäkring (1997:238)
- Lag om mottagande av asylsökande med flera (1994:137)
- Socialstyrelsens föreskrifter, rapporter och allmänna råd
- Rekommendationer från Sveriges Kommuner och Regioner
- Praxis och prejudikat från Förvaltningsdomstol

2. Allmänna utgångspunkter

De lagar som främst reglerar verksamheten är Socialtjänstlag (SoL), Förvaltningslag (FL), Offentlighet och sekretesslag (OSL) och Kommunallag (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som exempelvis äktenskapsbalken (ÄktB), Sambolag, Lag om registrerat partnerskap, föräldrabalken (FB), Lag om mottagande av asylsökande (LMA), Hälso- och sjukvårdslag (HSL), Lag om allmän försäkring (AFL) och Bidragsbrottslag. Verksamheten regleras även genom kommunens övriga riktlinjer och styrdokument.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt görs en individuell prövning. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

2.1 Socialtjänstlag 2001:453 (SoL)

Socialnämnden ska enligt 1 kap 1 § SoL främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet på demokratins och solidaritetens grund. Vidare ska socialtjänsten inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna

resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Verksamheten ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

En viktig princip i Socialtjänstlag (SoL) är att människor i första hand har ett eget ansvar för sitt liv. I lagens förarbeten framhålls särskilt att socialtjänsten inte får frånta enskilda deras ansvar i detta avseende. Socialtjänstens uppgift är att förstärka och komplettera människors egna resurser, och biståndet från socialtjänsten ska stärka den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Insatserna ska alltid utgå från den enskildes behov och livssituation och utformas så att den enskilde så snart som möjligt kan klara sin egen försörjning.

Det är emellertid viktigt att understryka att kravet på att någon själv ska ta ansvar för sitt liv inte får drivas hur långt som helst, eftersom möjligheterna kan vara begränsade. Ekonomiskt bistånd från socialtjänsten ska vara ett komplement till socialförsäkringarna och ge hjälp när generella stödformer är otillräckliga eller inte kan lämnas. Biståndets uppgift är att träda in tillfälligtvis vid korta perioder av försörjningsproblem.

Av 2 kap 1 § SoL framgår att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämndens övergripande uppdrag är att tillgodose kommuninvånarnas rätt till:

- egen försörjning
- social trygghet

Genom att:

- hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning
- pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden

Den enskilde har enligt socialtjänstlagen i första hand ett eget ansvar för sitt liv och för sina förhållanden i övrigt. Socialtjänstens uppgift är att förstärka och komplettera människors egna resurser för att leva ett självständigt liv. Ekonomiskt bistånd och annat bistånd är ett komplement till den egna inkomsten och biståndets uppgift är att träda in tillfälligtvis vid korta perioder av försörjningsproblem. Det är samhällets yttersta skyddsnät som ska träda in när man inte kan få sina behov tillgodosedda på något annat sätt.

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov och att det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är därför att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand genom lönearbete, inte genom ekonomiskt bistånd. Arbete gör den enskilde delaktig i samhället och gör att individen bidrar till samhället vilket stärker självkänslan. Därför ska den som är arbetslös och söker bidrag erbjudas ett strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

2.1.1 Biståndsbegreppet och rätten till bistånd

Biståndsparagrafen 4 kap 1 § SoL är utformad som en rättighetsparagraf för den enskilde. Den som uppfyller kriterierna i paragrafen har sålunda rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt.

Kriterierna är att:

1. den enskilde ska ha ett behov av bistånd som inte kan tillgodoses genom egen försörjning eller likvida medel.
2. biståndsbehovet inte kan tillgodoses på annat sätt – exempelvis genom någon annan socialförsäkringsförmån.

Av denna rättighet för den enskilde följer en skyldighet för kommunen att leva upp till lagens krav. Den enskilde har dock alltid i första hand ett eget ansvar för att klara sin försörjning och sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv." Rätten till bistånd saknar begränsning till särskilt angivna orsaker eller situationer utan gäller alla typer av insatser som den enskilde behöver för sin försörjning, sin livsföring i övrigt och för att uppnå skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas i nära samarbete med den enskilde. Ett bistånd enligt 4 kap 1 § SoL kan antingen sökas av den enskilde eller erbjudas den enskilde.

2.1.2 Skälig levnadsnivå

De insatser som beviljas den enskilde ska tillförsäkra en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Det finns ingen vedertagen definition av begreppet skälig levnadsnivå, däremot finns orden skälig och levnadsnivå definierade var för sig.

Skälig - rimlig, rättvis, billig, godtagbar samt överensstämmande med en normal och naturlig uppfattning om vad som är lämpligt.

Levnadsnivå - jämförelse med levnadsstandard, vilket definieras som ett begrepp som avser individens materiella standard samt icke-materiella faktorer som påverkar individens livskvalitet.

Av förarbetena till Socialtjänstlagen framgår att begreppet skälig levnadsnivå ska bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden som den hjälpbehövande lever i. Det framgår att vilken levnadsnivå som anses skälig har överlämnats till kommunerna att fastställa. I senare förarbeten beskrivs skälig levnadsnivå som ett uttryck för kvaliteten i insatsen och vilken ambitionsnivå som kan vara rimligt i varje enskilt fall. Detta innebär att skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden.

I dom från Högsta förvaltningsdomstolen 2316-11 säger man:

"Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det kan enligt regeringens mening inte finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad."

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbetena till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom ekonomiskt biståndets ram som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet ska ses som skäligt ska handläggaren vid tveksamhet söka stöd i rättspraxis, dessa riktlinjer samt rådgöra med kollegor/arbetsledning både internt och externt.

2.1.3 Barnperspektivet

Ekonomiskt bistånd och annat ekonomiskt bistånd ska präglas av socialtjänstens övergripande mål som det formuleras i 1 kap §§ 1 - 2 SoL. I socialtjänsten uppdrag ingår att synliggöra och ta hänsyn till barns situation med särskild fokus på familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd. Enligt prop. 1996/97:124 skall barnperspektivet särskilt lyftas fram och beaktas när familjer vänder sig till socialtjänsten med en ansökan om ekonomiskt bistånd eller annat bistånd till familjen. I propositionen sägs vidare att varje beslut som rör ett barn måste grunda sig på en

bedömning om vad som är bäst för just det barnet. I en beslutssituation måste olika förslag vägas mot varandra. Vidare står det att

Barnets bästa är inte alltid avgörande för vilka beslut som fattas, men skall alltid beaktas, utredas och redovisas. Att en utredning ska ha ett barnperspektiv betyder inte att man ska göra en "barnavårdsutredning". Det måste finnas en tydlig koppling till familjens ekonomiska villkor och hur dessa påverkar barnet.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd ska socialtjänsten ta reda på både om det finns hemmavarande barn och om det finns andra barn som berörs. När en familj tillfälligt ansöker om bistånd behövs det oftast inte göras någon särskild bedömning av barnets situation, om det inte redan från början bedöms vara så att biståndsbehovet riskerar att bli långvarigt. Att beakta barnets behov ska ske i samarbete med föräldrarna. Det skall alltid dokumenteras i utredningen om familjen har kontakt med någon annan enhet inom socialtjänsten. Barnets inställning kan så långt som möjligt klarläggas och hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad. Vidare ska barn och ungdomar med flera riskfaktorer bland annat de som saknar fritidsaktiviteter, ägnas särskild uppmärksamhet. Det kan vara svårt att bedöma vad som bör finnas i ett barns hem. Familjens egna val och prioriteringar måste respekteras. Trots detta är det viktigt att ha en öppen dialog med familjen, de kanske inte alls upplever det som en prioritering utan i stället som att det inte finns medel trots att barnen har behov. Om familjen saknar något av följande finns det skäl att fråga hur de själva tänker om detta.

1. Barnet bör ha en egen sovplats med ordentlig och bekväm madrass.
2. Familjen bör ha sänglinne och handdukar.
3. Barnet bör ha möjlighet och utrymme att leka.
4. Familjen bör ha en trivsamt plats att äta vid.
5. Familjen bör ha fullgoda husgeråd som kastruller, stekpannor, tallrikar, bestick, slevar, glas och muggar/koppar.

Förebyggande och rehabiliterande insatser kan beviljas med max 10 % av basbeloppet per barn/år efter beslut av enhetschef. Det kan gälla bistånd till:

- Avgifter för fritidsaktiviteter
- Lägerverksamhet
- Skolresa
- Sommaraktivitet
- Cykel inklusive hjälm

Socialtjänstens insatser ska syfta till att förhindra att enskilda familjer blir bostadslösa och socialtjänsten ska då särskilt värna om familjer med minderåriga barn. Barnens situation ska alltid beaktas vid ansökan som avser avhysningsärenden och situationer där elförsörjning riskerar att bli avstängd. Hänsyn ska tas till om det finns barn i familjer vid bedömningen om matpengar i nödsituationer. Om det finns barn i familjen ska i samband med bedömningen om nödsituation särskilt utredas hur barnets/barnens situation påverkas om inte bistånd beviljas. Handläggare ska ta reda på om familjen/barnet har kontakt med annan handläggare inom socialförvaltningen och barnets/barnens situation ska analyseras/utredas utifrån familjens ekonomiska situation.

2.1.4 Jämställdhet

Det är självklart att kvinnor och män, pojkar och flickor ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla områden i livet. I socialtjänstens mål i 1 kap 1 § SoL föreskrivs att socialtjänsten på demokratins och solidaritetens grunder ska främja människors jämlikhet i levnadsvillkor. Människor som kommer i kontakt med kommunen ska behandlas på ett likvärdigt sätt. Jämställdhetsperspektivet ska ligga till grund vid varje bedömning av bistånd och en målmedveten strävan att motverka all särbehandling mellan könen måste finnas inom

nämndens alla verksamheter. Vid bedömning av rätten till bistånd och av vad som behövs för att den sökande ska klara sin egen försörjning ska kvinnor och män erbjudas likvärdig bedömning och likvärdiga insatser utifrån deras behov och förutsättningar. Även flickor och pojkar ska bedömas på ett likvärdigt sätt när det gäller beslut som berör barnen. Socialtjänsten ska vara särskilt uppmärksam på att både flickor och pojkar ska få samma möjligheter till bland annat fritidsaktiviteter.

Socialnämnden har beslutat att praxis vid utbetalning av ekonomiskt bistånd är att den summa som betalas ut till ett hushåll av sammanboende ska delas lika, det vill säga 50 % till vardera part och att registerledaren i de fall ett hushåll består av man och kvinna generellt ska vara kvinnan.

2.1.5 Lika rättigheter och skyldigheter

I verksamheter ska man arbeta för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

2.1.6 Brottsoffer och våld i nära relation

I 5 kap 11 § SoL finns en bestämmelse om socialtjänstens stöd till brottsoffer. Bestämmelsen gäller för alla brottsoffer och deras anhöriga, även om personer som utsatts för våld i hemmet särskilt bör uppmärksammas. Barn som bevittnat våld ska särskilt uppmärksammas och anmälan ska ske till mottagare på barn och unga.

Personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp kan ha upprepat behov av akut bistånd från socialtjänsten. Ofta är en del av behovet ekonomiskt och kan gälla till exempel oplanerade och brådskande utgifter för vardagliga behov. Att en person är misshandlad behöver inte automatiskt betyda att den vanliga biståndsprövningen sätts ur spel. Hur kommunen ska hantera detta måste bedömas från fall till fall men styrs övergripande av riktlinjer och rutiner. I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i bidragshushållen i samband med våld i nära relationer och i samband med hedersrelaterat våld. Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis skyddat boende får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller ej. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot alltid behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, det vill säga om den våldsutsatta själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hens ekonomiska behov.

Det kan finnas skäl att beräkna kostnader till en högre nivå än riksnormen till exempel om den enskilde har tillfälligt höga kostnader för livsmedel, kläder och skor som beror på att hen varit utsatt för brott liksom ett behov att omgående flytta till en annan bostad. Att hänvisa till den sammanboendes försörjningsskyldighet är olämpligt i det akuta skedet. Vid handläggning av ekonomiskt bistånd utgörs samhörigheten i paraplysystemet av hushållet, dvs. både kvinnan och mannen, och i samband med familjevåld är det lämpligt att i stället lägga upp separata akter på kvinnan och mannen.

2.2 Förvaltningslagen 2017:900 (FL)

De allmänna bestämmelserna om hur en myndighet ska handlägga ett ärende finns i förvaltningslagen. Där finns regler kring samverkan, myndighetens serviceskyldighet, ett lättförståeligt myndighetsspråk och muntliga inslag i handläggningen.

2.3 Ledningssystem för kvalitet

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete ställer krav på att hela hälso- och sjukvården, hela socialtjänsten och all verksamhet enligt LSS (gäller även privata utförare) ska ha ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Ledningssystemet syftar till att:

- systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet.
- planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten.
- ange hur uppgifterna, som ingår i arbetet med att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten, är fördelade i verksamheten.

God kvalitet i verksamheter uppnås när verksamheten uppfyller de krav som gäller enligt lag, egna kvalitetsmål samt upplevelsen av kvalitet från den enskilde som beviljas stöd. Kvalitet kan uttryckas som förhållandet mellan förväntningar och upplevelser. Rätt kvalitet uppstår när förväntningar infrias, behov tillfredsställs och krav uppfylls.

2.3.1 Egenkontroller, riskanalyser och avvikelser

I ledningssystemet ska framgå hur verksamheterna arbetar med egenkontroll, riskanalys och avvikelser. Riskanalyser ska göras i förebyggande syfte och kan handla både om risker som uppmärksammas på verksamhetsnivå och individnivå. Det finns en rutin för avvikelser, där det framgår närmare hur lex Sarah, lex Maria samt synpunkter och klagomål ska hanteras.

2.4 Kommunens ansvar för medborgare

För de flesta personer är bosättnings- och vistelsekommunen en och samma kommun. Med bosättningskommun avses enligt 2 a kap 3 § SoL den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller annan kommun, om den enskilde har starkast anknytning till den kommunen. Det framgår även att det är bosättningskommunen som ansvarar för att utreda behov, besluta, verkställa och finansiera de stöd och hjälpinsatser som den enskilde behöver oavsett om den enskilde tillfälligt eller under längre tid vistas i en annan kommun. Detta ansvar gäller även om behovet av bistånd endast föreligger när den enskilde vistas i vistelsekommunen.

2.4.1 Vistelsekommun

Bestämmelsen i 2 a kap 2 § SoL har också avgörande betydelse för ansvarsfördelningen mellan kommunerna. Här fastslås huvudregeln – att det är vistelsekommunen som ska lämna den enskilde det stöd och den hjälp som han eller hon behöver.

Den kommun som någon mer eller mindre tillfälligt vistas i när hjälpbehovet inträder kallas för vistelsekommun. Kommunens skyldighet att pröva en persons behov av ekonomiskt bistånd påverkas inte av vistelsetidens längd. Detta ansvar gäller även om en person vistas helt tillfälligt i en kommun men är bosatt i en annan. Omfattningen av det bistånd som vistelsekommunen kan ha skyldighet att ge kan däremot påverkas av den tid som han eller hon vistas där och under vilka förhållanden.

Har den sökande vistats i annan kommun en längre tid (mer än en månad) är det normalt en anledning till att avslå ansökan med motiveringen att sökande inte vistas i kommunen. Den sökande bör då söka biståndet i den kommun som han/hon vistas i. För att nämnden ska kunna lämna information till den nya kommunen om ärendet ska det finnas ett uttalat och dokumenterat samtycke.

Om den enskilde är bosatt i en annan kommun är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta stöd- och hjälpinsatser. En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut nödsituation beviljas en enkel biljett till sin hemkommun, endast i undantagsfall och då det inte går att ordna hemresa samma dag kan bistånd beviljas till matpengar för en dag. Innan bistånd beviljas ska kontakt tas med socialtjänsten i personens hemkommun. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan hänvisning ske till vandrarhem. Andra än akuta insatser ska hemkommunen ansvara för.

2.4.2 Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om den sökande hävdar att nödsituation föreligger. Efter bedömning i det enskilda fallet kan akut bistånd tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven såsom exempelvis mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen.

Akut bistånd i form av matpengar kan beviljas vid 2 olika situationer:

1. Sökande är inte berättigad till bistånd på grund av olika orsaker men trots det står utan pengar till mat.
2. Sökande har erhållit bistånd enligt riksnorm eller har haft egna inkomster motsvarande norm men av olika orsaker står helt utan medel till mat.

Akut bistånd i form av boendekostnad kan beviljas om den enskilde saknar egna medel att betala sin boendekostnad, kostnaden bedöms skälig och den enskilde riskerar att bli av med sin bostad om betalning inte sker omgående. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska alltid uppvisas, även om tiden inte räcker för fullständig utredning.

Följande överväganden ska alltid göras vid ansökan om akut bistånd:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över normen för ekonomiskt bistånd ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att det som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

3. Handläggning av ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

1. Hjälpa, stödja och motivera människor att finna vägar till självförsörjning.
2. Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans egna resurser.

Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde, tydlig information, noggranna kontroller och korrekt registrering i verksamhetssystemet.

Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Handläggningen ska bedrivas skyndsamt och utredningen inte göras mer omfattande än vad som krävs för bedömningen av om det föreligger rätt till bistånd, samt vilket bistånd som ska beviljas. Alla händelser av betydelse, faktiska omständigheter och åtgärder som görs i individärenden ska dokumenteras i personakt fortlöpande och utan oskäligt dröjsmål. Beslut som fattas ska vara tydliga och väl motiverade, samt meddelas den enskilde så snart som möjligt. Alla beslut som går den enskilde emot, helt eller delvis, är överklagningsbara och ska meddelas skriftligt samt förses med en besvärshänvisning.

Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska tillhandahållas. Handläggaren är ansvarig för att se till att den sökande får information och beslut på ett sätt som gör att den enskilde kan förstå villkor och motivering.

Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden bör dock inte överstiga två veckor. Vid återansökan ska handläggningstiden uppgå till maximalt en vecka efter att komplett ansökan inkommit.

3.1 Ansökan

Ett ärende kan aktualiseras genom en ansökan, anmälan eller förfråga, det kan ske både muntligt och skriftligt. Det finns inga begränsningar om vad den enskilde kan ansöka om. Ibland är det för den enskilde svårt att precisera en ansökan. Socialsekreterare är då behjälplig med att förtydliga en ansökan utifrån den enskildes önskemål utifrån serviceskyldigheten enligt 6 § Förvaltningslagen (FL).

3.2 Utredning och bedömning

Utredning inleds omgående vid inkommen ansökan och genomförs med samtycke av den som är part eller av behörig ställföreträdare (förvaltare) i ärendet. Enligt 11 kap 1 § SoL ska utredning inledas utan dröjsmål av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till kännedom och som kan föranleda någon åtgärd. En inledd utredning kan aldrig fullföljas utan samtycke och ärendet avskrivs. Handlingarna skall bevaras och gallras enligt 12 kap § 1 - 2 SoL och 7 kap 2 § Socialtjänstförordningen (SoF).

En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras. Hur verksamheten internt organiserar sitt arbete ska inte ha någon betydelse för den enskilde. Finns det behov av flera typer av bistånd är det förvaltningens sak att samordna allt bistånd som ges. Handläggningen ska följa de handlägningsrutiner som finns i verksamheten. Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens allmänna råd och Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd. Vid pågående ärende ska utredningen uppdateras en gång per år eller vid förändrade förhållanden för den enskilde. När ett ärende inte varit aktuellt under en 3 månaders period ska ärendet avslutas eller i vissa fall tidigare om det står klart att den enskilde inte kommer att återansöka.

3.2.1 Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras. Följande frågeställningar ska utredas:

Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?

En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.

Kan behovet tillgodoses på annat sätt?

Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.

Vilket bistånd ska beviljas?

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

3.2.2 Förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Socialtjänsten kräver vid ansökan att en arbetslös person som bedöms vara arbetsför är inskriven på Arbetsförmedlingen, står till arbetsmarknadens förfogande på heltid (om detta är den enskildes arbetsutbud), att denne aktivt söker arbete i hela landet och tar anvisat arbete. Den biståndssökande måste söka och ta varje lämpligt arbete. Enligt 44 § lagen om arbetslöshetsförsäkring är ett arbete lämpligt om det inom ramen för tillgången på arbetstillfällen tagits skälig hänsyn till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden samt att anställningsförmånerna är förenliga eller likvärdiga med de förmåner som arbetstagare får som är anställda enligt kollektivavtal.

För rätt till ekonomiskt bistånd kan enligt 4 § SoL ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller. Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara dokumenterad, tidsbegränsad och utformas i samråd med den enskilde och Arbetsförmedlingen. Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden och krav på en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven påverkar detta rätten till ekonomiskt bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Vid frånvaro pga. sjukdom mer än sju dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn. För personer som har många korta frånvarotillfällen ska läkarintyg krävas från första dagen. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas beträffande besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamheten.

Försäkringskassan har ett samordnat rehabiliteringsansvar för personer som beräknas kunna komma i arbete. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska personen medverka till behandling och rehabilitering. Vid långvarig eller kronisk sjukdom krävs medverkan till att erhålla ersättning ur det allmänna socialförsäkringssystemet.

3.2.3 Behovet tillgodoses på annat sätt

Innan bedömning om rätt till ekonomiskt bistånd föreligger ska noga utredas om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Det kan vara genom egna inkomster, andra ersättningar eller

tillgångar som den enskilde har att disponera eller lätt kan realisera, till exempel banktillgångar och bilar eller andra fordon. Den enskilde har i första hand skyldighet att utnyttja alla andra möjligheter till försörjning innan rätt till bistånd föreligger. Det kan till exempel vara att söka andra ersättningar ur socialförsäkringssystemet eller sälja tillgångar som innebär att den enskilde under en period klarar sin försörjning helt eller delvis.

Följande räknas som inkomst vid beräkning av ekonomiskt bistånd:

- Inkomst av arbete
- Arvoden
- Sjukpenning (särskilda fall inkl. retroaktiv ersättning)
- Pension
- Livräntor
- Sjuk/aktivitetsersättning
- Försäkringsförmån
- Arbetslöshetsersättning
- Ersättning vid arbetsmarknadsåtgärder
- Utbildningsstöd
- Studiemedel
- Studiebidrag
- Etableringsstöd
- Etableringsersättning, etableringstillägg, bostadsersättning
- Föräldrapenning (även garantibelopp)
- Barnbidrag, flerbarnstillägg
- Underhållsstöd
- Bostadsbidrag
- Överskjutande skatt
- Vårdbidrag (den del som beskattas anhörigersättning)
- Handikappersättning (exkl. merkostnader)
- Assistansersättning (den del som beskattas ersättning genom arbetsmarknadsförsäkring ex AMF, TFA)
- Övriga inkomster ex arv och vinster
- Stipendier – beroende av dess ändamål
- Fonder - beroende av dess ändamål
- försäkringsersättning och ekonomiskt skadestånd avseende inkomstförlust
- Ideella skadestånd
- Ersättning till steriliserade i vissa fall, överstigande 175 000 kr
- Socialförsäkringsförmån med mera för neurosedynskadade, överstigande 500 000 kronor
- Ersättning pga. övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn och unga i vissa fall, överstigande 250 000 kronor
- Övriga kontoinsättningar

Följande inkomster ska inte medräknas vid beräkning av ekonomiskt bistånd:

- Ersättning för merkostnad till följd av funktionshinder
- Vårdbidrag, den del som inte beskattas
- Behovs- och inkomstprövat tillägg inom studiebidragsformen för ungdomar boende i föräldrahemmet
- Överskjutande skatt som omhändertagits av kronofogdemyndigheten
- Omkostnadsersättning
- Försäkringsersättning och skadestånd för ekonomisk förlust (dock inte inkomstförlust).
- Ersättning till steriliserade i vissa fall, upp till 175 000 kronor
- Socialförsäkringsförmån med mera för neurosedynskadade, upp till 500 000 kronor
- Ersättning pga. övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn och unga i vissa fall, upp till 250 000 kronor
- 25 % av nettoinkomst vid anställning och beslut om jobbstimulans

Vid bedömning av om den enskilde kan tillgodose sitt behov genom egna tillgångar istället för ekonomiskt bistånd bör endast sådana tillgångar beaktas som den enskilde faktiskt kan förfoga över eller få tillgång till.

Ekonomiskt bistånd kan i princip inte beviljas till sökande som innehar bil (gäller även mc och släp). Bilinnehav kan godtas med högst 1 månad för avyttring. Inkomsten från en försäljning ska alltid medräknas vid beräkning av ekonomiskt bistånd. Om bilen är köpt via kreditköp får

endast den summa som kvarstår sedan krediten reglerats räknas som inkomst. Eventuell skuld som kvarstår efter bilförsäljningen betraktas som vilka skulder som helst.

I följande fall ska dock bilinnehav upp till ett värde av **70 % av** ett prisbasbelopp godtas:

En individuell bedömning ska göras i varje enskilt ärende.

- Bilen är en förutsättning för att den enskilde ska kunna ta sig till och från sitt arbete, arbetsmarknadsåtgärd eller att den behövs i arbetet.
- Bilen är köpt med lån och det står klart att det inte medför förtjänst att den säljs.
- Den enskilde är av medicinska eller sociala skäl i behov av bil, till exempel en förälder som behöver bil för att kunna umgås med sitt barn eller köra barnen till förskolan eller dylikt då det saknas allmänna kommunikationer.
- Behov av bil finns på grund av risk att bli utsatt för våld i nära relation.

I vissa fall bör byte till en billigare bil kunna aktualiseras. Högsta godtagbara värde på bilen skall i normalfallet inte överstiga **70 % av** ett prisbasbelopp. Om den enskilda på grund av funktionshinder har en specialanpassad bil, bör denna godtas oavsett värde. I övriga fall skall bilar vars värde överstiger **70 % av** ett prisbasbelopp avyttras oavsett lånebild på bilen. Skäligt rådrum är en månad.

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Om det finns särskilda skäl, fel säsong, tvist i samband med försäljning, etcetera, kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Undantag ska göras för kompletterande ekonomiskt bistånd till förtidspensionärer med sjukersättning om de är berättigade för lång tid framåt till exempel på grund av hög hyra och inte bedöms kunna flytta. Dessa kan inte förbättra sin ekonomi och på sikt bygga upp en egen reserv för oförutsedda utgifter på samma sätt som personer utan bestående funktionshinder.

Det är viktigt att i varje enskilt fall gör en helhetsbedömning och bland annat tar hänsyn till;

- om personens hjälpbehov bedöms bli kort- eller långvarigt
- vad som kan anses skäligt
- vilka konsekvenser det kan få om den enskilde inte får det sökta biståndet.

Om behovet av ekonomiskt bistånd bedöms överstiga tre sammanhängande månader eller om det finns andra särskilda skäl, bör även möjligheten att realisera andra tillgångar påverka nämndens bedömning av rätten till bistånd. Det kan till exempel handla om att sälja en fritidsfastighet, värdefull konst och antikviteter som inte kan hänföras till kategorin bruksföremål. En tillgång bör dock endast påverka rätten till bistånd, om den har ett betydande värde och om överskottet vid en försäljning motiverar åtgärden.

3.2.4 Förebygga felaktiga utbetalningar

Genom noggrann handläggning ska felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd motverkas. Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas

genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller samt genom noggranna kontroller.

Uppgifter som alltid ska kontrolleras är;

- identitet och medborgarskap.
- boende, folkbokföring.
- vårdnadshavare för barn i hushållet
- om personen är anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen.
- inkomster och tillgångar, exempelvis bilinnehav.

Rapporter har visat på några omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar och som särskilt bör uppmärksammas. Det gäller;

- att sökanden egentligen är sammanboende
- att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i landet
- att den sökande samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun
- att den sökande har inkomster av "svartarbete" eller undanhåller tillgångar.

Det mest kostnadseffektiva är att göra nödvändiga kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. I de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet alltid återkrävas när det är möjligt enligt lag. Om det finns anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd ska polisanmälan göras.

3.3 Beslut

Delegationsordningen styr vem som har delegation att fatta ett beslut.

3.3.1 Beslutsmotivering

Beslutet ska ge svar på ansökan och innehålla en beslutsformulering, det vill säga det ska framgå vad som har beslutats samt enligt vilket lagrum beslutet är fattat. Av beslutet ska det framgå vilka behov som ska tillgodoses och det stöd i form av insatser som personen har beviljats.

Ett beslut kan vara bifall, delvis avslag eller avslag på ansökan. Vid avslagsbeslut ska motiveringen aldrig vara generell, exempelvis "behovet kan tillgodoses på annat sätt".

3.3.2 Kommunikering

Den enskilde underrättas skriftligt om beslutet, oavsett om den enskilde begär det eller inte. Beslutet skickas till den enskilde eller dennes företrädare med post. Vid delvis avslag eller avslag ska underrättelsen skickas per post tillsammans med information om hur beslutet kan överklagas. Den enskilde kommuniceras muntligen med fråga om behjälplighet vid överklagan.

3.3.3 Överklagan

Om beslutet går den enskilde helt eller delvis emot kan det överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Det är endast den som berörs av ett beslut som får överklaga det. Socialsekreteraren ska vara behjälplig med överklagan om den enskilde så önskar. Den enskilde ska skriftligen delge sin överklagan till den socialnämnd som fattat beslutet. Överklagandet skall ha inkommit inom tre veckor från det att den enskilde tagit emot beslutet.

Inledningsvis ska socialnämnden pröva att besvärshandlingen kommit in i rätt tid. Socialnämnden får, enligt förvaltningslagen ändra sitt beslut. Ändrar socialnämnden sitt beslut så att den klagande får vad den ansökt om förfaller överklagandet.

I annat fall ska nämnden sända skrivelsen och övriga handlingar till exempel tjänsteutlåtande där överklagandet bemöts, till förvaltningsrätten. Förvaltningsrätten kommer därefter att fatta beslut i ärendet. Ett beslut från Förvaltningsrätten ska verkställas omedelbart. Såväl socialnämnden som den enskilde kan begära inhibition av ett beslut som fattats av allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 4 kap 2 § SoL kan inte överklagas genom förvaltningsbesvär. Det blir i sådana fall fråga om laglighetsprövning enligt Kommunallag (KL).

3.4 Samtycke

Socialsekreterare och verksamheterna kan behöva samverka med varandra och med andra myndigheter utifrån personens individuella behov. Det kan exempelvis vara samverkan med arbetsmarknadsenheten, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. För att få lämna ut information eller inhämta information om personer som är i behov av ekonomiskt bistånd behövs ett samtycke från den enskilde. Samtycke kan ges skriftligt eller muntligt. Ett muntligt samtycke ska dokumenteras i personakten.

I vilket syfte samtycket inhämtas ska dokumenteras, dessutom ska det framgå:

- vilka andra myndigheter som får kontaktas
- om och eventuellt när närstående får kontaktas
- vilka sakkunniga och referenspersoner som får kontaktas
- när samtycket har lämnats och hur länge det gäller.

3.5 Handlingsplan

En individuell handlingsplan ska upprättas i samtliga ärenden som gäller ekonomiskt bistånd. Handlingsplanen ska upprättas tillsammans med den sökande, om det är två sökande upprättas en separat handlingsplan för varje sökande, och utgå från den enskildes nuvarande situation. Syftet med planen är att skapa en tydlig struktur för genomförande och uppföljning. Genom planen tydliggörs både för den enskilde och för socialtjänsten vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Planen ska innehålla en beskrivning av den enskildes sociala förhållanden, erfarenheter och resurser samt behov. Planen ska tydligt beskriva mål (vad den enskilde vill uppnå ifråga om förändring), eventuella delmål och planering för att nå målet, syftet med insatsen/insatserna samt på vilket sätt och när uppföljning ska ske. Där ska även finnas med eventuella överenskommelser som gjorts. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd krävs det att handlingsplanen följs. Eventuella avsteg från handlingsplanen skall göras i samråd med ansvarig handläggare. Om planen inte följs kan avdrag göras eller så kan rätten till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL ifrågasättas.

4. Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd definieras i 4 kap 3 § SoL. Ekonomiskt bistånd består av två delar, riksnorm och övrigt bistånd.

4.1 Riksnorm

Riksnormen fastställs av regeringen och är samma för hela riket. Riksnormen grundar sig på konsumentverkets senaste pris och konsumtionsundersökningar och delas upp på olika hushållstyper och åldersintervaller.

Bidrag utöver norm ska utges restriktivt. En aspekt att ta hänsyn till kan vara om behovet av bistånd till försörjningen är kort- eller långvarigt. Vid kortvariga perioder av bistånd eller inkomster på motsvarande nivå, kan socialtjänsten ta hänsyn till att den biståndssökande själv kan bekosta det som inte är akut. Det kan till exempel innebära att behov som inte bedöms vara akuta skjuts upp till dess att den biståndssökande själv kan betala.

4.1.1 Poster som ingår i normen

Livsmedel

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

Kläder och skor

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemtvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Rygg säckar för barn och skolungdomar ingår.

Lek och fritid

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att till exempel gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök med mera. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

Barn- och ungdomsförsäkring

Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.

Hälsa och hygien

Avser kostnader för den personliga hygien, till exempel tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som till exempel ej receptbelagd medicin, plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte utan beviljas utöver (Se Läkarvård/medicin.)

Förbrukningsvaror

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, till exempel disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

Dagstidning, telefon, med mera

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning, avgift för kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev.

4.1.2 Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan ekonomiskt biståndet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat motiverar följande skäl en förhöjning av normen:

Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för 6 dagar per månad och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. Kostnader för umgängesperioder som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller att Försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet. Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande föräldrarnas normberäkning. Beträffande resor i samband med umgänge med barn, se avsnittet om Resor under del 4. Bistånd till livsföring i övrigt.

Vuxna

Kontanter, banktillgodohavanden eller lätt realiserbara tillgångar (till exempel aktier och obligationer) ska i första hand användas för den enskildes försörjning och livsföring i övrigt. En pensionsförsäkring som inte kan återköpas ska inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd. En konsekvens av riksnormen är att den enskilde bör kunna spara pengar varje månad. De kan även finnas andra situationer där mindre banktillgodohavande ska borträknas som till exempel boendekostnader.

För barn och ungdomar

Barn är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar. Däremot kan förekomsten av tillgångar hos barn beaktas när det gäller barnets del av ekonomiskt biståndet eller en ansökan om ekonomiskt bistånd som avser barnet. Barn och ungdomar kan, så länge föräldrarnas försörjningsansvar råder, ha ett sparbelopp med maximalt 15 % av 2022 års basbelopp utan att detta ska läggas till grund för bedömning av behovet för en i övrigt biståndsberättigad familj. Överstiger sparmedel detta belopp ska den överskjutande delen endast beräknas för uppehälle till det barn eller den ungdom det berör dvs. inte till den övriga familjens kostnader. Underårigs tillgångar som föräldrar inte kan förfoga över bör inte påverka en förälders rätt till ekonomiskt bistånd. Detta gäller till exempel bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag. Barn eller ungdomars arbetsinkomst eller inkomst från barnpension kan inte användas till föräldrar eller syskons försörjning utan endast till levnadsomkostnader för den inkomsten avser.

4.1.3 Reducering av normen

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i ekonomiskt biståndet eller att denne inte använder biståndet till avsett ändamål, exempelvis vid aktivt missbruk, kan ekonomiskt biståndet reduceras med kostnaderna för detta. Skäliga kostnader utöver riksnorm Vid behov ska skälig kostnad för följande budgetposter ingå i ekonomiskt biståndet. Vid tillfälligt behov av ekonomiskt bistånd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad.

4.1.4 Skäliga kostnader utöver riksnorm

Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Individuell bedömning ska alltid göras och behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. Den högsta godtagbara hyresnivån får dock inte överskridas annat än om synnerliga skäl bedöms föreligga. Kostnad för uppvärmning samt kostnad för vatten/avlopp/sophämtning ingår i den totala boendekostnaden om dessa utgifter inte ingår i hyran. Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas.

Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet. Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av ekonomiskt bistånd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas sänka bostadskostnaden.

Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för till exempel skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flyttning.
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.
- Bostadens bytesvärde.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som nedan sägs om vägledande hyreskostnad. Grundläggande är att den enskilde så långt som möjligt har att anpassa sina boendekostnader efter sina inkomster. Om någon som har ekonomiskt bistånd anser sig behöva byta bostad under pågående bistandsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Detta innebär bland annat att sökande som byter till en dyrare bostad under pågående bidragsbehov utan godkännande från socialnämnden ska lämnas avslag på den merkostnad som den nya hyran innebär.

Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas och merkostnaden som den nya hyran innebär avslås.

Högsta godtagbara boendekostnad

Hushållsstorlek

Högsta godtagbara boendekostnad per månad

2022

Ungdom upp till 25 år	7 % av prisbasbeloppet	3381 kr
Ensamstående vuxen	9 % av prisbasbeloppet	4347 kr
Två vuxna sammanboende / gifta	11 % av prisbasbeloppet	5313 kr
1 – 2 vuxna och 1 barn	14 % av prisbasbeloppet	6762 kr
1 – 2 vuxna och 2 barn	16 % av prisbasbeloppet	7728 kr
1 – 2 vuxna och 3 barn	18 % av prisbasbeloppet	8694 kr
1 – 2 vuxna och 4 barn	20 % av prisbasbeloppet	9660 kr

I familjer med fler än fyra barn ökas den högsta godtagbara kostnaden med 550 kronor för varje ytterligare barn.

Kostnad för uppvärmnings el (värme och varmvatten) ingår normalt i hyran. I de fall dessa poster ligger utanför ska kostnaden för uppvärmning beräknas utifrån faktiskt skäligt belopp. Vid skälighetsbedömning tas hänsyn till hur stor den totala boendekostnaden är i förhållande till högsta godtagbara boendekostnad.

Egen fastighet, hus eller bostadsrätt

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad. Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas att söka skattejämkning för räntekostnaden innan ekonomiskt bistånd betalas ut. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett, av fastighetsägaren, godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till ekonomiskt bistånd. Om andrahandskontraktet inte är godkänt av fastighetsägaren ska som huvudregel hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Inneboendekostnad Inneboenderum

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. Den sökande bör **ska** vara folkbokförd på adressen. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum eller rum på hotellhem som huvudregel vara vägledande. Hembesök ska som huvudregel göras för att kontrollera avtalets riktighet, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som Försäkringskassan använder: Köket får talet 1 och övriga rum talet 2, talen summeras och hyran delas med summan av talen för att få fram andelar av hyran och multipliceras sedan med 2 för ett rum. Exempel: Lägenheten är på 4 r.o.k. med 4 200 i hyra. Kök 1 andel plus 4 rum x 2 andelar = 9 andelar. $4200/9 = 467 \times 2$ andelar (1 rum) = 933 kr. Avtalets riktighet och antal boenden ska kontrolleras.

Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna

Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel.

Delad lägenhet

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i

hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende. Vid prövning av ekonomiskt bistånd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

Vuxet hemmaboende barn

Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalat hyresdel till föräldrarna är huvudregeln att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag görs när den unge är medlem i en familj som har ekonomiskt bistånd eller som annars skulle bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in. Hyresdelen som då beviljas är samma summa som föräldern förlorar pga. att den unge bor kvar hemma. Bistånd till hyresdel kan även utgå om kvarboendet gör att föräldrarna tvingas bo kvar i en större bostad än de annars skulle haft. Då krävs att föräldrarna uppvisar att de har ett annat billigare alternativ.

Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende vuxet barn enligt ovan.

Unga vuxna som utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

Tillfälligt boende/Övriga boendeformer

Med tillfälligt boende/övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, vandrarhem, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, billigare hotell, etc. Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialtjänsten inte kan erbjuda något alternativ.

Kom ihåg! Beslutet om tillfälligt boende (ej inneboende) är en insats och ska registreras i verksamhetssystemet enligt rutin.

Depositionshyra

Depositionshyra kan beviljas till personer som har svårigheter att erhålla lägenhet/bostad utifrån låga/inga inkomster eller skulder. Depositionshyra kan beviljas med högst 3 månadshyror efter beslut av enhetschef.

Kom ihåg! Depositionshyra kan beviljas mot återkrav enligt 9 kap 2 § SoL.

Hushållsel

Elkostnaden inkluderar fasta avgifter och förbrukad hushållsel. Elkostnader beviljas med faktisk kostnad om det inte är uppenbart oskäligt. Vid bedömning av skälig kostnad för hushållsel ska utgångspunkten vara beräknas utifrån schablonstabell nedan. Tabellens lägstanivå utgår från konsumenternas energimarknadsbyrå. Nedanstående tabell är schablon för när elförbrukningen kan anses vara skälig utan särskild prövning. Det är alltid en individuell bedömning gällande förbrukningskostnader hushållsel utifrån storleken på hushållet.

Schablontabell:

1 rum och kök maximalt 208 - 310 kWh/månad
2 rum och kök maximalt 310 - 370 kWh/månad
3 rum och kök maximalt 370 - 410 kWh/månad
4 rum och kök maximalt 410 - 470 kWh/månad
5 rum och kök maximalt 470 - 510 kWh/månad

1 person 310 kWh/månad
2 personer 370 kWh/månad
3 personer 410 kWh/månad
4 personer 470 kWh/månad
5 personer 510 kWh/månad
6 personer 560 kWh/månad
7 personer 590 kWh/månad

Kom ihåg! Ovanstående beräkningar är baserade på en årsförbrukning i ett flerfamiljshus där man har tillgång till gemensam tvättstuga. Om familjen har egen tvättmaskin, och det godtas utifrån omständigheterna, kan förbrukningen komma att behöva beräknas högre. Kostnaden för hushållsel räknas som 25 % av den totala elkostnaden i de fall där den enskilde betalar hushållsel och uppvärmning på sammanslagen faktura. Vissa elbolag erbjuder även telefoni och internetuppkoppling men kostnader för detta beviljas inte.

När vuxna som inte är gifta eller sambos delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för. Övriga i hushållet kan beviljas bidrag till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer, inkl. barn, i hushållet. Ekonomiskt bistånd till elkostnad ska prövas av den kommun där den sökande är aktuell vid räkningens förfalldatum.

Elförbrukning, uppvärmning vid kallhyra utöver hushållsel (se avsnittet "hushållsel")

Statistiska centralbyrån har tagit fram olika typkunder för el, normal energiförbrukning (hushållsel och uppvärmning) vid direktel är ca 20 000 kWh/år. Fjärrvärme eller annat värmesystem än med direktel är en normal elanvändning ca 5000 kWh/år. En individuell bedömning görs alltid utifrån storlek/antal rum, antal i hushåll eller särskilt anpassade behov.

Högsta godtagbara elförbrukning för bostadsuppvärmning och uppvärmning av vatten är enligt schablon 169 kr per kvadratmeter bostadsyta och år. Om den avtalade hyran för en bostad omfattar kostnaden för uppvärmning av bostaden men däremot inte avgift för uppvärmning av varmvatten ska avdrag från schablonen göras med 60 kr per kvadratmeter bostadsyta och år.

Internet

Kostnad för internetuppkoppling innefattas inte av riksnormen. Av dom, HFD 2017 ref 23 framgår att tillgång till internet i hemmet idag som regel anses nödvändigt för att uppnå en skälig levnadsnivå. Vid ansökan om bistånd till kostnad för internetuppkoppling ska en individuell prövning göras om personen/familjen behöver detta för att vara tillförsäkrade en skälig levnadsnivå. Om behov bedöms föreligga kan kostnader för internet, utan vidare utredning, beviljas med upp till 200 kronor per månad. Om sökanden måste betala mer för att få internetuppkoppling och kan visa att det är så, så beviljas den lägsta kostnad som krävs för att ha tillgång till internet.

Tänk på! Ibland ingår kostnaden för internetuppkoppling i hyran.

Hemförsäkring

Alla som söker ekonomiskt bistånd ska informeras om vikten av att ha en hemförsäkring med basskydd samt uppmanas att ordna sådan om det saknas. Bistånd beviljas med faktisk kostnad till basförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. I de fall den sökande har års- eller halvårsbetalningar ska denne uppmanas begära månadsbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas. Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplussförsäkring etcetera ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring. Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller

personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, till exempel unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring. Kom ihåg! Hemförsäkring kan ingå i fackavgiften. Hemförsäkring kan bli dyrare för personer med skulder hos kronofogden. Självrisk är en godtagbar kostnad. Alla med socialt kontrakt eller hyresgaranti ska ha en hemförsäkring enligt hyresavtalet. Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

Arbetsresor

Bistånd till busskort beviljas inom ramen för ekonomiskt biståndet om behov av resa föreligger för att kunna arbeta eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att komma i arbete. Personer som arbetar eller deltar i arbetslöshetsbistånd inom gångavstånd från bostaden har ej rätt till bistånd för arbetsresor. Beträffande rimligt gångavstånd kan ca 3 km tjäna som en utgångspunkt. I vissa fall kan bistånd beviljas till bilkostnader. Detta gäller då det inte finns allmänna kommunikationer eller bilkörning innebär en tidvinst på två timmar per dag. Bilkostnader ersätts med belopp motsvarande skattemyndighetens beslutande belopp, 18.50 kronor/mil för egen bil och 15 kronor/mil för lånad bil. Bilavdrag, kapitalkostnader, skatt, försäkring, reparationer och besiktning ingår i denna ersättning. Vuxna kan beviljas ekonomiskt bistånd till begagnad cykel (högst 800 kronor) istället för busskort.

Kom ihåg! Till personer som ingår i arbetsmarknadsåtgärder kan Arbetsförmedlingen bevilja reseersättning utöver egenavgift som är 600 kr/månad.

4.2 Bistånd till livsföring i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål utöver ekonomiskt biståndet som det enligt erfarenheten är vanligt att ansökan om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för ekonomiskt bistånd. Det gäller löpande kostnader för barnomsorg, läkarvård, medicin och färdtjänst. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

4.2.1 Advokatkostnader

Huvudregeln är att den enskilde i första hand ska utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller till exempel för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad. Ekonomiskt bistånd till rättshjälp/rättskydd (eller självrisk) och rådgivningsstund kan utgå i frågor om vårdnad och umgänge om barn och vid äktenskapsskillnad om det finns eller har funnits misshandel inom familjen. Kostnad för rättshjälp kan beviljas efter beslut av enhetschef med max 50 % av basbeloppet/år.

4.2.2 Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet.

Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för ekonomiskt bistånd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar. Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne. Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inestående inkomster ej förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån.

Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare. För begravning beviljas totalt maximalt 50 % av gällande prisbasbelopp för skäliga faktiska kostnader som ska styrkas. Kostnadsposter som godkänns är; Grundtjänster från begravningsbyrå (~~riktvärde ca 25 % av basbeloppet~~), dvs. kista med enkel dekoration, bisättning (i bisättningen ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell) urna samt representant vid begravningen. Gravsten/ inskription på befintlig gravsten (~~riktvärde ca 15 % av basbeloppet~~), dödsannons (~~max 3000 kr~~). Officiant vid borgerlig begravning räknas in i godtagbara kostnader.

Bistånd beviljas ej för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd. Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

Tänk på! Personer som omfattas av Lag om mottagande av asylsökande (LMA) har ej rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL. Begravningskostnader för asylsökande är Migrationsverkets ansvar.

4.2.3 Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning eller annan boende i hushållet.

4.2.4 Flyttkostnader

Bistånd till flyttkostnader kan beviljas till sökande som har ekonomiskt bistånd eller inkomster i motsvarande nivå. Flyttning bör alltid ske i samråd med socialtjänsten för att bistånd ska kunna beviljas. Vid ansökan om flyttkostnader ska socialtjänsten utreda om det föreligger särskilda skäl att bevilja kostnaderna för flyttningen. Behovet av att flytta ska vara motiverat av hälsoskäl eller sociala omständigheter som att sökandens möjligheter att bli självförsörjande genom flytten skulle öka eller att flytten skulle medföra att sökandens boendekostnader skulle minska. Den sökande ska i första hand ombesörja flyttningen själv. Kostnad beviljas i första hand för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring mot uppvisande av kvitto. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan av flyttfirma. Om den sökande inte på egen hand kan ombesörja flytten på egen hand kan bistånd beviljas med 25 % av prisbasbeloppet av enhetschef.

Bistånd kan även vid behov beviljas till kostnader för flyttning av abonnemang för telefon.

Ekonomiskt bistånd utgår ej till kostnad för flyttanmälan med eftersändning i och adressändringen görs gratis på Skatteverket och myndigheter och företag får den nya adressen. I samband med att bistånd till flyttkostnad beviljas ska den sökande styrka att den gamla bostaden har sagts upp. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

4.2.5 Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. Buskort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

4.2.6 Förebyggande/rehabiliterande insatser

Förebyggande/rehabiliterande insatser kan beviljas utifrån särskilda skäl till exempel träningskort under en period för att den enskilde skall få struktur i sin vardag. Förebyggande/rehabiliterande insatser kan beviljas med högsta 10 % av basbeloppet/person och efter beslut av enhetschef.

4.2.7 Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg - avgifter

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnomsorg (årskurs 1 - 3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4 - 6) beviljas sökande som uppbär ekonomiskt bistånd eller har inkomster i nivå med ekonomiskt biståndet. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens riktlinjer.

OBS! Kontrollera att den sökande lämnat korrekta inkomstuppgifter till barnomsorgen.

4.2.8 Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej om behovet inte är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas ej. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien. Kostnad för kontaktlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg eller intyg från optikern. När det gäller glasögon till barn är det viktigt att ta hänsyn till extra kostnader kring ytbehandling av glas och försäkring. Västra Götalandsregionen lämnar bidrag för kostnad för glasögon eller kontaktlinser till barn som är mellan 0 – 19 år med 800 kr eller 1600 kr beroende på vilken styrka som ordinerats på glaset. Barn 0 - 7 år ska först undersökas av ögonläkare.

4.2.9 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas som regel inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Utgångspunkten är att kommunens avgifter för hemtjänst, tillsammans med kommunala avgifter för hälso- och sjukvård, inte får uppgå till ett så stort belopp att den enskilde inte har tillräckligt med pengar för sina personliga behov. Det innebär att en avgift får fastställas till ett så högt belopp att behov av ekonomiskt bistånd uppstår. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften.

Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

4.2.10 Hemutrustning

Det finns ingen allmän rätt för den som får en bostad och har dålig ekonomi att få ekonomiskt bistånd till grundutrustning av bostaden. De flesta får därför hänvisas till att klara av situationen på det sätt som människor i allmänhet gör, Det vill säga genom planering, sparande, lån och gåvor från nätverket etcetera (Socialstyrelsen, december 2013) För att kunna bedöma behovet av ekonomiskt bistånd till hemutrustning ska det i regel alltid förmedlas av ett hembesök. Hembesöket genomförs efter samtycke från den sökande och två handläggare åker alltid tillsammans.

Skälig hemutrustning utgörs av; Soffa, soffbord, köksbord, köksstol, lampa (1 per rum), sängben, resårbottnen, bäddmadrass, förvaringsmöbel, husgeråd, handdukar, bäddset, täcke, kudde, gardiner, dammsugare, dator/smartphone och TV.

Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen. Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning. Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd p.g.a. anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN. Bedömning av den enskildes framtida ekonomi är också viktig. I de fall hjälpbehovet kan beräknas vara kortvarigt skall hjälp beviljas med de delar av hemutrustning som är absolut nödvändiga för uppehållet. För studerande vid gymnasial eller post-gymnasial utbildning får det ofta anses skäligt med boende i möblerat studentrum eller inackorderingsrum. För mera utsatta grupper måste en mer generös bedömning göras, till exempel för vissa skilsmässofamiljer med barn.

Vid långvarigt ekonomiskt biståndsbehov eller särskilt utsatta situationer kan efter behovsprövning kostnader för hemutrustning beviljas. Utgångspunkten vid beräkning av bistånd till grundutrustning är vilken utrustning som den enskilde faktiskt behöver.

Maximalt beviljas bistånd med 20% av basbeloppet oavsett hushållets storlek. Om det bor fler än en person i bostaden beviljas kostnader för säng och sängutrustning för dessa personer utöver maxbeloppet. För ungdomar 18 - 25 år beviljas maximalt 15 % av basbeloppet. Hel grundutrustning består av möbler till kök, sovrums och vardagsrum. Dessutom lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar och mattor, städartiklar och dammsugare samt Tv/radio och dator. Micro ingår inte i begreppet skälig levnadsnivå.

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning kan vid behov beviljas till sökande med mer än 6 månaders behov av ekonomiskt bistånd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. En utredning ska göras av när behovet har uppstått och om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten när det uppkom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt.

4.2.11 Hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som till exempel hörapparat, batterier, etcetera, om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller Försäkringskassan. Skoinlägg är en accepterad utgift om behovet kan styrkas med läkarintyg. Kan beviljas max 1 gång/år efter beslut av enhetschef.

4.2.12 Legitimationshandling

Kostnad för legitimationshandling ingår i begreppet "skälig levnadsnivå" varför bistånd vid behov bör beviljas till sökande som saknar legitimationshandling. Kostnaden beviljas som regel endast vid ett tillfälle. Pass eller svenskt medborgarskap behövs generellt inte för att leva i Sverige, varför bistånd ej beviljas.

4.2.13 Läkervård

Kostnad för läkervård och annan medicinsk behandling inom den allmänna sjukvården accepteras som en godtagbar utgift vid ekonomisk beräkning upp till högkostnadsskyddet med max 1 100 kr för en 12 månaders period. Kostnad för förebyggande vård avseende mammografi och cellprov är en godkänd utgift, men kostnad för vaccination, uteblivet besök, kostnad för intyg och journalkopia beviljas ej.

Tänk på! Fri läkervård för ungdomar under 20 år och fria läkemedel för unga under 18 år sedan 2016-01-01.

Sjukhusvistelse

Kostnad för sjukhusvistelse utgår för det belopp som överstiger livsmedelsposten i riksnormen med 56 kr/dygn för en ensamstående person och 46 kr/dygn för en person som är gift/sammanboende.

Annan behandling

Kostnader för naprapatbehandling kan beviljas om behovet av naprapat är ordinerat av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet. Kostnader för naprapatbehandlingen kan beviljas för upp till 7 behandlingar per år.

Intyg från vården

Avgifter för utfärdande av intyg. I lag om allmän försäkring regleras endast avgift för vård på grund av sjukdom och förlossning. I all övrig vård, till exempel utfärdande av intyg, ska patienten i princip betala den faktiska kostnaden för åtgärden. Regionen fastställer taxor och deras huvudprincip är att den som begär intyget eller undersökningen ska stå för kostnaden. Vissa undantag finns, för intyg till Försäkringskassan tas ingen avgift om kassan begär intyget direkt av läkaren. Ekonomiskt bistånd till kostnad för intyg ska beviljas om handläggande socialsekreterare begärt intyget eller om intyget är en förutsättning för fortsatt handläggning av ärendet till exempel vid ansökan om sjukersättning eller liknande.

Ekonomiskt bistånd till kostnad för andra intyg utgår normalt inte. Om ett intyg är en förutsättning för att få eller behålla arbete kan kostnaden beviljas efter särskild prövning till exempel förnya körkort för yrkesförare, friskintyg för arbete i livsmedelsindustri eller liknande.

4.2.14 Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas den som har löpande ekonomiskt bistånd om den sökande inom 3 månader kommer att få en ny bostad. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och

storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohus.

4.2.15 Medborgarskap och andra avgifter till migrationsverket

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte. Migrationsverkets avgifter för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd beviljas inte eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. För asylsökande i Sverige och för make, make eller sambo samt barn under 18 år som vill återförenas med en utlänning som har fått uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller av humanitära skäl tas ingen avgift ut. Flera stora medborgargrupper och vissa studerande är också undantagna från avgift.

4.2.16 Medicin

Kostnad för medicin enligt recept är en godtagbar utgift vid ekonomisk beräkning under förutsättning att medicinen ingår i högkostnadsskyddet med max 2 200 kr för en 12 månaders period. Sökande ska i första hand hänvisas att betala sin medicin via avbetalning till Apoteket. Vid avbetalning godkänns faktureringskostnaden med 20 kr/månad. Kvitto tillsammans med receptspecifikation ska uppvisas i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd. Kostnader för preventivmedel beviljas.

4.2.17 Psykologisk behandling

Psykologisk behandling ligger under sjukvårdens ansvar och grundar sig på medicinska kriterier. Om sjukvården inte kan tillgodose sjukvårdsbehov genom psykologiska behandlingsinsatser ankommer det på sjukvården att anvisa alternativa sjukvårdsinsatser (prop. 2000/01:80, sid 93). Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykologisk behandling inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning.

Undantag kan göras för den som i en krissituation har behov av terapeutiska samtal och inte omedelbart kan erbjudas detta genom vården, eller via någon försäkring. Det ska stå klart att behovet är akut och att det kan få svåra konsekvenser för den enskilde om det inte tillgodoses. Dessa förhållanden ska vara styrkta med läkarintyg. Bistånd kan i dessa fall beviljas i form av ett begränsat antal behandlingar hos legitimerad behandlare tills dess vården kan överta ansvaret för behandlingen. Besked ska inhämtas från vården om när övertagande kan ske, varvid även kostnadsfrågan tas upp.

Ansökan om psykologiska behandlingskostnader prövas av socialnämndens arbetsutskott och beviljas under maximalt 6 månader i taget.

4.2.18 Resor

Sociala resor

Bistånd till sociala resor accepteras vid ekonomisk beräkning för de sökande som ej har rätt till arbetsresor. Sökande som är arbetssökande och har kontakt med Arbetsförmedlingen/ arbetsmarknadsenheten omfattas av sociala resor, om avståndet är minst 4 km., samt att det föreligger behov av att bryta isolering. Sociala resor accepteras med 300 kr/vuxen person och månad. Om behov av färdtjänst föreligger accepteras en kostnad med max 10 st enkelresor per månad. Sökanden som har en regelbunden aktivitet och där aktiviteten ingår i en genomförandeplan kan kostnad utgå till ett periodkort.

Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns mycket starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig i rehabiliterande syfte. Rekreationsresa kan beviljas för barnfamiljer med särskilda behov som har haft ekonomiskt bistånd minst 3 år och som inte

beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning ska även göras huruvida behovet av rekreation kan tillgodoses genom lek och fritidsposten i riksnormen. Nivån på det beviljade biståndet ska prövas utifrån vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd med.

Lägerverksamhet mm för barn

Med utgångspunkt från barns behov kan bistånd beviljas till kostnad för exempelvis lägerverksamhet, idrottsresor eller kolonivistelse utanför skolans ram, utan att det finns särskilda sociala skäl om kostnaden är rimlig. Biståndet ska reduceras med beloppet för matpengar för motsvarande antal dagar.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och då endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn utan vårdnadshavare. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Återvändningsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvändningsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person. Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad.

Resor i samband med umgänge med barn

Behovsprövningen ska innefatta: Barnets behov av umgänge. Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar. Skäligheten av kostnaden för resan. Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne. Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en inkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta.

Sjukresor

Kostnad för sjukvårdsresor avser taxiresor som bedöms som nödvändiga av läkaren via intyg till eller från sjukhuset. Egenavgiften är en accepterad utgift vid ekonomisk beräkning. Högkostnadsbeloppet är 1 500 kr för en 12 månaders period. Frikort utfärdas av Sjukresokontoret 010-47 32 100. Kostnad för ambulanstransport är en accepterad utgift vid ekonomisk beräkning.

4.2.19 Reparationskostnader av bostad

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

4.2.20 Separation/skilsmässa

Vid en skilsmässa har parterna försörjningsansvar för varandra tills Tingsrätten har dömt till äktenskapsskillnad. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska särskild hänsyn tas till barnets/barnens situation, om det förekommer våld mot vuxna och barn, (kvinnofrid) och den faktiska situationen. Ansökan om äktenskapsskillnad lämnas in till Vänersborgs Tingsrätt och kostnaden är 900 kr. Kostnad för ansökningsavgift kan beviljas utifrån våld/kvinnofrid. Kostnaden kan i övrigt även beviljas i enskilda fall om det bedöms vara angeläget att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs.

4.2.21 Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etcetera samt böter och underhållstöd beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden på grund av skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Hyresskuld

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl ej haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade bistånds rätt avseende hyreskostnaden förelegat.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

Hyresskuld kan efter särskild prövning beviljas av enhetschef med maximalt 50 % av prisbasbeloppet och högst vid ett tillfälle/år. Därefter ska ansökan prövas av Socialnämndens arbetsutskott. Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en arbetsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande. Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Elskuld

Ekonomiskt bistånd till elskuld kan utgå då sökande står inför avstängningshot och där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet, barnens situation ska särskilt uppmärksammas. Inför beslutet ska alltid utredning göras kring de förhållanden som rådde under tiden som skulden uppstod, den enskildes möjlighet till avbetalning eller dylikt ska noga undersökas. Eventuellt beviljande av elskuld ska även innebära att en plan upprättas i samråd med den enskilde för att situationen inte ska uppstå igen. En ansökan om bistånd till en räkning som förfallit till betalning inom en månad före tidsbeställningsdagen bör inte betraktas som en skuld utan medräknas som en accepterad utgift vid ekonomisk beräkning. Elskuld kan efter särskild prövning beviljas av enhetschef med maximalt 50 % av prisbasbeloppet och högst vid ett tillfälle/år. Därefter ska ansökan prövas av Socialnämndens arbetsutskott.

Barnomsorgsskuld

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med förvaltningen. Hotas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för

förskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen inte sägas upp.

4.2.22 Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid, minst 6 månader, haft ekonomiskt bistånd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn.

I grundutrustningen ingår spjålsäng, madrass, sängkläder, spjålskydd, täcke, kudde, barnvagn, babyskydd, bilbarnstol, barnkläder, skötsel- och hygienprodukter.

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga. Sökanden bör uppmärksammas på att budgetposten för kläder/skor ingår fortlöpande i normen. Beloppets storlek medger inte nyanskaffning till alla delar utan grundar sig på att den enskilde i första hand får finna lämplig utrustning på begagnatmarknaden. Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 9% 10 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning och begagnad barnvagn.

4.2.23 Städning/Sanering

Bistånd till kostnad för städning/sanering av bostad kan beviljas efter särskild prövning om det finns risk för att hyreskontraktet kommer att sägas upp på grund av sanitär olägenhet. Kostnad för städning/sanering kan beviljas efter beslut av enhetschef med max 50% av basbeloppet/år och därefter ska ansökan prövas av socialnämndens arbetsutskott.

4.2.24 Särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.

4.2.25 Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård. I samråd med förtroende tandläkare delges kostnadsförslag kring tandstatus för akuta och nödvändiga åtgärder som är i behov att vidtas för en skälig levnadsnivå.

Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragnin, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står "akut besök" på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Tandvårdsförsäkring

Kostnad för tandvårdsförsäkrings hos Folk tandvården beviljas om kostnaden bedöms vara skälig. Individuell prövning görs dock i varje enskilt fall.

Nödvändig uppehållande tandvård

Vid längre tids beroende av ekonomiskt bistånd kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta.

Efter individuell prövning kan bistånd till nödvändig tandvård beviljas personer som uppbär ekonomiskt bistånd eller har inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster.

Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet *men inte kostnad för uteblivande från besök.*

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Folk tandvårdens prislister för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på Försäkringskassans förteckning.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla.

Sökande som har egen inkomst över normen för ekonomiskt bistånd men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt ska rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad. Denna information ges även till behandlande tandläkare i samband med att kostnadsförslaget godkänns. Tandvård som utförts före framställan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

Kom ihåg! Personer med bestående behov av omfattande vård och omsorg eller lider av vissa sjukdomar kan ha rätt till särskilt tandvårdsstöd, som innebär att de betalar samma taxa som för sjukvård och att behandling omfattas av högkostnadsskydd. Även personer som har beviljats särskilt boende kan omfattas av det särskilda tandvårdsstödet.

Kostnad för en årlig undersökning är en godkänd utgift i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd under förutsättning att personen har varit aktuell för ekonomiskt bistånd mer än ett år. Västra Götalandsregionen erbjuder fri tandvård upp till 24 år. Åldersgränsen gäller bara patienter som är folkbokförda i Västra Götaland.

4.2.26 Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämställas med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras; Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

Depositionsavgift

För de hushåll enligt ovan som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift. Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen till teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan

teleleverantören ta ur depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

4.2.27 Tvättmaskin

Bistånd till inköp av tvättmaskin beviljas endast om det finns ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder som är styrkt med läkarintyg, som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga. Bistånd kan även beviljas till personer som av medicinska skäl är tvingade att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg. En förutsättning för biståndet är att behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, annan boende i hushållet eller genom hjälp i hemmet. Om behov av tvättmaskin uppstått på grund av att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästföreningen eller hyresnämnden.

4.3 Olika grupper rätt till ekonomiskt bistånd

Sammanfattat om socialtjänstens möjligheter att ställa krav.

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete. Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning. Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 - 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

4.3.1 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras. För tid efter det att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

4.3.2 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa

Bidragstagare som har ersättning från A-kassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Det är olika regler som gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. Konsekvensen av att annars ställa krav på att denna grupp ska delta i aktiviteter är att behovet av ekonomiskt bistånd kan öka.

4.3.3 Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från vården. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

4.3.4 Sjukskrivna

För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökaraktiviteter, helt eller delvis. Det är inte

sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser. Insatser ska erbjudas i form av samverkan med vårdcentral, psykiatrimottagning eller annan vårdgivare samt Försäkringskassan. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning. Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid kan ansökan om sjukersättning göras tidigare. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

4.3.5 Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsoförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd. Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap. 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid en denna arbetsplats är lämplig. När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan ekonomiskt biståndet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

4.3.6 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med vården. Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

4.3.7 Studerande

Vuxenstuderande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via arbetsförmedlingen. Ekonomiskt bistånd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsningsseffekt. Detta genom att utbildningen blir ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete. Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt stöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver ekonomiskt bistånd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. För att ha rätt till ekonomiskt bistånd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation. Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna till och med den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till ekonomiskt bistånd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas ekonomiskt bistånd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan reducerat ekonomiskt bistånd till matpengar beviljas för studieuppehållet över jul och nyår. Vid studieuppehåll över sommaren ska ekonomiskt biståndet vara reducerat för de första 30 dagarna. I det reducerade ekonomiskt biståndet ingår matpengar, arbetsresor och eventuell hyra som förfaller till betalning under perioden. Motivet till reduktionen är att biståndet ska anses tillfälligt i avvaktan på lön från feriearbete samt att en månad normalt är den tid man får vänta på inkomst. Om behov kvarstår efter de första 30 dagarna beviljas fullt ekonomiskt bistånd. Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller tjuget år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförig grundutbildning. För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan. I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll.

4.3.8 Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om ekonomiskt bistånd ska hänvisas till Försäkringskassan **Pensionsmyndigheten** för att ansöka om äldreförsörjningsstöd i stället. Om ekonomiskt bistånd beviljas i avvaktan beslut hos Försäkringskassan **Pensionsmyndigheten** ska det återsökas.

4.3.9 Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor. En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera firman hos patent- och registreringsverket, alternativt Skatteverket, skriva in sig på arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras om:

- behovet av bistånd är högst 3 månader, därefter ger firman åter inkomster.
- Företagaren har uppburit aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen under 6 månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom 3 månader.
- Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.

Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister, och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om ekonomiskt bistånd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

4.3.10 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Den som avtjänar ett fängelsestraff kan normalt sett inte anses ha rätt till ekonomiskt bistånd. För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. Vid ansökan om ekonomiskt bistånd i avvaktan på fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos kriminalvården. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas. Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. Personer som avtjänar ett fängelsestraff har under denna period "sysselsättningsplikt". Normalersättningen är 13 kr/timme. Denna ersättning används till viss del till vissa ändamål som till exempel vid permission och frigivning (permissionskontot). För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan.

Tandvård

Den intagne ansvarar i första hand för att bekosta eventuell tandvård. Saknar den intagne medel till att bekosta tandvården har Kriminalvården ansvar för den akuta tandvården och om straffet överstiger 2 år har även Kriminalvården ansvar för en grundläggande tandvård.

Boendekostnad

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras. Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten. Vid strafftid på högst 6 månader kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I de fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning. Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre. Vid vårdtid som överstiger 6 månader ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas. Vid beviljad boendekostnad under fängelsestiden kan också kostnad för el- och nätavgift, hemförsäkring och fackavgift utgå.

Frigivning

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret. Kriminalvården ansvarar för att den intagne har lämpliga kläder för årstiden vid frigivning. Intensivövervakning med elektronisk kontroll så kallad fotboja. Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna, så kallad IÖV-utsluss. Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under

verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska ekonomiskt bistånd inte beviljas. Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av ekonomiskt bistånd ska prövas av socialtjänsten. Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, till exempel kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetsökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och till exempel delta i praktik.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etcetera

4.3.11 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Som regel beviljas bistånd till fickpengar, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor, bistånd till receptbelagd medicin beviljas vid behov. I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i ekonomiskt biståndet och beroende på vilken typ av placering som är beslutad kan egenavgift för kost och logi ingå.

Boendekostnad

Ensamstående person som erhåller vård/behandling på sjukvårdsinstitution eller i hem för vård eller boende kan beviljas bistånd till hyra för den egna bostaden om sökanden skall vistas i bostaden under till exempel permissioner. Om vårdtiden är längre än sex månader, och den sökande inte kommer att vistas i bostaden, ska möjligheten att hyra ut bostaden i andra hand undersökas. Magasinering av bohaget kan bli aktuellt. För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i ekonomiskt biståndet. Dessa kostnader är hyra, abonnemangskostnad för hushållsel, abonnemangskostnad för fast telefon och hemförsäkring. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse.

Egenavgift vid vård och behandling

Ekonomiskt bistånd ska ej beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet.

Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar prövas individuellt men kan omfatta delar ur riksnormen så som kläder, fritid, hälsa och hygien, förbrukningsvaror (om det inte ingår i placeringen), samt skälig kostnad för telefon. Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i de normposter som bedöms skäliga. Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag. Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kläder

Löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas som en del av fickpengen. Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte.

Reskostnader

Bistånd till resor i samband med institutionsvård till exempel för informationssamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare, ska betalas ur förvaltningens konto för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften exempelvis resor till läkare eller tandläkare.

4.3.12 Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistats i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa. Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom till exempel en anställning i Sverige, se avsnitt nedan.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan. Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Uppehållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem. Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Vänder

sig personen till socialtjänsten efter mer än tre månader i landet och personen saknar uppehållstillstånd och har inte heller ansökt om uppehållstillstånd, är socialtjänsten enligt utlänningsförordningen skyldig att underrätta polismyndigheten. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, till exempel registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd. Socialnämnden bör också uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd. Ansöker personen inte om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt Lag om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel. Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, handikapps utrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad. Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten. Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa ska ges bistånd enligt Socialtjänstlagen.

Kommunen ansvarar för gruppen "övriga som sökt uppehållstillstånd" i Sverige och omfattas av 1 § punkt 3 i lag om mottagande av asylsökande med flera (LMA), d.v.s. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas. Det är Migrationsverket som beslutar om detta och beslutet ska visas upp av den sökande.

~~Dessa personer beviljas dagersättning enligt LMA och det utbetalas av kommunen. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra.~~

EU-medborgare

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller. Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU-medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten. Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar.

EU-medborgaren har uppehållsrätt om;

- han eller hon är arbetstagare eller egen företagare i Sverige har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning
- samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige. Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes

make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sam-bo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämförs med make. Det skall noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt.

Registrering och ansökan om uppehållskort

En EU-medborgare som har uppehållsrätt och som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader skall enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket. Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetssökande. En EU-medborgares familjemedlem som inte är EU-medborgare skall ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast 3 månader efter ankomsten till Sverige. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Upphållskortet, som skall upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet. Ett bevis om registrering eller ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort kan användas av EU-medborgaren vid en biståndsansökan för att visa att han eller hon har uppehållsrätt som till exempel arbetstagare. Yrkesverksamma personer

En EU-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon är arbetstagare eller egen företagare i Sverige. Detta förutsätter att en arbetstagare kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare som arbetstagare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare. För rätt till bistånd krävs det självklart att övriga krav enligt 4 kap 1 § SoL är uppfyllda.

Arbetssökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas 6 månader i medlemsstaten för att söka arbete. Vad gäller socialt bistånd till personer som är arbetssökande har dessa enligt EG-rätten ingen rätt till socialt skydd men däremot har de möjlighet att få stöd enligt socialtjänstlagen.

Rätten till bistånd för dessa personer har hittills inte prövats av Regeringsrätten och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig. Vistelsebegreppet och socialtjänstens regler om kommunens yttersta ansvar samt den enskildes rätt till bistånd innebär att en individuell prövning måste göras om bistånd skall utgå och i vilken omfattning. En arbetssökande EU-medborgare har i regel inte rätt till ekonomiskt bistånd. En individuell bedömning måste dock alltid göras i det enskilda fallet, där hänsyn bland annat skall tas till vistelsetidens längd och avsikten med vistelsen. Se även under Akut nödsituation. För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges. Icke yrkesverksamma personer Vidare har vissa studerande och personer, till exempel pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring uppehållsrätt. En EU-medborgare, som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges.

Tillfällig vistelse

EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel som turister eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem. Det skall noteras att en EU-medborgare som uppfyller kriterierna för uppehållsrätt enbart kan bli aktuella för avvisning i särskilda situationer. EU-medborgare som inte är arbetstagare, egenföretagare, arbetssökande och deras familjemedlemmar får dock avvisas till exempel om de under vistelsen i Sverige utgör en belastning för biståndssystemet enligt socialtjänstlagen. Den underrättelseskyldighet till polisen som föreligger enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen omfattar inte EU-medborgare med uppehållsrätt.

4.3.13 Värnpliktiga

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet ska tillgodoses genom de bidrag som utgår enligt familjebidragsförordningen. Detta bidrag söks genom Försäkringskassan.